

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์นำเอาความเปลี่ยนแปลงซับซ้อนมาสู่สังคมยุคใหม่ ทำให้มีการแข่งขันกันสูงมากในสังคมโลก ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาที่ดำรงอยู่และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นไม่แต่เพียงในประเทศไทย หากแต่ในบริบทสากลและนานาชาติด้วยเป้าหมายที่เป็นไปในทิศทางคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันของประชากร (เสาวนีย์ เลวลีย์ 2554: 6-6) ประเทศที่พัฒนาแล้วคนในสังคมต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ รู้เท่าทันคนในสังคมอื่น เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า และเป็นแรงงานที่มีสมรรถนะในการทำงาน ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของตน การให้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการให้ความรู้เพื่อเตรียมคนในระดับหนึ่ง เพื่อให้คนเข้าสู่ตลาดแรงงานและเพื่อให้คนแสวงหาความรู้ในระดับสูงขึ้นไป เมื่อพ้นจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว คนเรายังต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเองและร่วมพัฒนาประเทศในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหลักการศึกษาตลอดชีวิตที่เข้ามาช่วยเสริมเติมเต็มและสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย โดยสามารถจัดให้ตรงกับความต้องการลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน ดังนั้นการให้ศึกษานอกระบบ จึงเป็นสิ่งช่วยเสริม บ่มเพาะความใฝ่รู้และทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับการศึกษาจนมีนิสัยรักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุดต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้แม้ว่าการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบจะมีมานานแล้ว แต่เนื่องจากเป็นงานที่ปฏิบัติในพื้นที่ ใกล้ชิดกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการมาก การเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนการปฏิรูปการศึกษา มีความเป็นพลวัตสูง เพื่อให้การศึกษาตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ จุดเน้นและทิศทางการวิจัยงานการศึกษานอกระบบต้องมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งงานวิจัยส่วนหนึ่งที่ได้จัดทำไปแล้วแม้จะนำมาใช้ได้แต่ยังกระจัดกระจาย ไม่มีการรวบรวมจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้มีงานวิจัยที่จะนำมาใช้ในการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบ และเป็นประโยชน์กับผู้ปฏิบัติงาน เท่าที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า มีผู้ทำการสังเคราะห์งานวิจัย ทั้งในเรื่องการอ่าน แหล่งวิทยาการในชุมชน การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศต่างๆ 10 ประเทศ พัฒนาการและการสังเคราะห์งานวิจัยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาภาษาอังกฤษในประเทศไทย และงานวิจัยทางการศึกษาในประเทศไทย ผลการศึกษาดังกล่าวมีการค้นพบ

แนวทางที่เป็นระบบ และทำให้ได้ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือทำวิจัยต่อเนื่องในศาสตร์ต่างๆที่มีผู้ทำวิจัยในด้านนั้นๆ

ด้วยเหตุดังกล่าวการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงคาดว่าจะนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษานอกระบบในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การบริหารจัดการ การพัฒนาครูและบุคลากร ตลอดจนเป็นประโยชน์กับผู้ปฏิบัติงาน นิสิตนักศึกษา การตัดสินใจเพื่อวางแผนงาน การจัดโครงสร้างการบริหาร และจัดทำนโยบาย ผ่านวิธีการวิจัยหลายๆประเภท ซึ่งจะก่อให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบที่จัดอยู่ในประเทศไทย นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
- 2.2 เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ จากงานวิจัยของนักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ และสังคมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2554 จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2 เนื้อหาที่สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย 10 หัวข้อ ได้แก่

- 1) การพัฒนาครูและบุคลากร
- 2) การพัฒนารูปแบบและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 3) การพัฒนาผู้เรียน
- 4) การบริหารจัดการการศึกษานอกระบบ
- 5) ความพึงพอใจ ขวัญ กำลังใจของบุคลากรและของผู้เรียน
- 6) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
- 7) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบ
- 8) ความต้องการการศึกษานอกระบบของประชาชน
- 9) การประกันคุณภาพของสถานศึกษาศึกษานอกระบบ และ
- 10) การใช้เทคโนโลยีของบุคลากรและของผู้เรียน

3.2 คุณลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ประกอบด้วย

- 3.2.1 ปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย
- 3.2.2 สถาบันที่พิมพ์เผยแพร่
- 3.2.3 สาขาหรือวิชาเอกที่ทำการวิจัย
- 3.2.4 หัวข้อที่ทำการวิจัย
- 3.2.5 รูปแบบการวิจัย
- 3.2.6 วิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.2.7 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.2.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

- 4.1 การศึกษานอกระบบ** หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้
- 4.2 การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ** หมายถึง การทำวิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระและงานวิจัยของหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา และนักศึกษาระดับปริญญาเอก-โท จากสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ ที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2550 – 2554
- 4.3 การศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัย** หมายถึง การจัดกระทำข้อมูลงานวิจัยในส่วนที่เป็นลักษณะงานวิจัยและรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้การสังเคราะห์เชิงปริมาณที่ต้องใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางสถิติ มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย 2) สถาบันที่พิมพ์เผยแพร่ 3) สาขาหรือวิชาเอกที่ทำการวิจัย 4) หัวข้อที่ทำวิจัย 5) รูปแบบการวิจัย 6) วิธีการสุ่มตัวอย่าง 7) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย และ 8) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.4 การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ** หมายถึง การจัดกระทำข้อมูลงานวิจัยด้วยวิธีการสังเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการบรรยาย หรือการวิเคราะห์เนื้อหา ผลของการสังเคราะห์ด้วยวิธีบรรยายจะได้บทสรุปรวมข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ได้ข้อสรุปภาพรวมของงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
- 5.2 ได้แนวทางที่จะนำไปสู่การทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป